

значно розвантажив би суддів, які розглядають дану категорію справ, а також пришвидшив би розгляд справи.

Розглядаючи це питання, неможливо оминати увагою той факт, що у нашій державі не розвинений механізм медіації. Саме тому потрібна розробка саме цього аспекту, адже досі залишається незрозумілим, хто саме та за яких обставин має право виступати медіатором під час вирішення справи. Доречно було б створити окремий перелік осіб, котрі уповноважені виступати медіаторами під час адміністративного судочинства.

Також, вивчаючи даний аспект, маємо наголосити, що, базуючись на досвіді Європейського союзу, необхідно розглядати механізм медіації не як певний алгоритм вирішення спорів, а надавати кожній особі можливість самостійно вирішувати це питання. Відтак, потрібно наголосити, що у країнах ЄС відмовились від регуляції зазначеного аспекту, надавши сторонам можливість самостійно врегулювати даний момент.

Доходимо висновку, що на сьогодні виникає гостра необхідність впровадження механізму медіації в адміністративне судочинство, адже досліджуваний аспект не лише розвантажить суддів та пришвидшить розгляд справи, а й надасть сторонам певної автономності під час врегулювання спору, що виникли в момент вирішення даної категорії справ.

1. Кодекс адміністративного судочинства України : закон України від 06.07.2005, № 2747-IV, поточна редакція 05.08.2021, URL : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2747-15#top>.

2. Калашнікова С. И. Медиация в сфере гражданской юрисдикции: автореф. дисс. ... канд. юрид. наук. Екатеринбург, 2010. С. 19.

Людмила АНДРІЄВСЬКА
старший викладач кафедри
цивільно-правових дисциплін
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ ЯК ЗАСІБ ВИРІШЕННЯ ЦИВІЛЬНО-ПРАВОВОГО СПОРУ

Традиційною формою захисту прав та інтересів, вирішення цивільних, трудових, господарських та інших спорів є звернення до суду. Судова форма захисту, в основу якої покладено змагальний процес, була та залишається провідною. Проте, у практиці багатьох країн закріпились інші механізми вирішення спору, а саме медіація. Чітке законодавче визначення основних понять є однією з головних передумов дієвості законодавства. Під час розгляду питання поняття медіації, насамперед, слід зазначити, що вона є міждисциплінарним явищем, яке обумовлює відсутність єдиного підходу до її визначення.

У загальному тлумаченні термін «медіація» походить від латинського «mediatio» і означає посередництво. У свою чергу, останнє визначається «Новим тлумачним словником української мови» як «1. Сприяння у становленні або здійсненні ділових контактів, торговельних, дипломатичних та ін. зносин між ким-, чим-небудь; допомога у налагодженні спілкування між ким-небудь... 2. Сприяння примиренню кого-небудь, встановленню миру між ворожими державами» [1, с. 605–606].

Саме у значенні сприяння примиренню медіація визначається як один зі способів АВС і, таким чином, одразу слід зауважити, що медіацію необхідно відрізнити від посередництва в цивільно-правових та комерційних відносинах.

Розглядаючи медіацію як правове явище, С. Калашнікова вказує на наявність двох основних підходів до її визначення. Перший підхід, означений дослідницею як концептуальний (теоретичний), полягає у розкритті поняття медіації через основні цілі, завдання та принципи вирішення спору, яке провадиться за участі третьої незалежної особи. Другим, описовим (практичним) підходом розтлумачується і визначається зміст процедури проведення медіації [2, с. 14-15]. Тобто фактично йдеться про широке та вузьке визначення медіації.

Саме цей підхід до визначення медіації пропонується і В. Самохваловим, який розглядає медіацію одночасно і як «процес розв'язання конфлікту, в якому незалежна третя сторона, що називається медіатором або посередником, сприяє добровільній взаємовигідній згоді під час вирішення спору між сторонами конфлікту», і як «метод вирішення спорів, за яким незалежна третя особа (медіатор) допомагає сторонам дійти прийняттого варіанта вирішення спору, сприяючи їх порозумінню, вносячи ясність в узгоджені та спірні питання, допомагаючи їм зрозуміти позиції одна одної, пропонуючи варіанти врегулювання тощо» [3, с. 176].

Аналіз юридичної літератури також показує, що значна кількість дослідників пропонує розглядати визначення медіації у міцному зв'язку з поняттям переговорів. Так, Н. Бондаренко-Зелінська вказує на синонімічність понять медіації та посередництва та зазначає, що вони являють собою «переговорний процес, що здійснюється за допомогою незалежної сторони – кваліфікованого посередника (медіатора)» [4, с. 180].

З'ясування поняття цивільно-правової медіації пропонує О. Коробкін, розглядаючи її як альтернативний вирішенню судом конфіденційний спосіб вирішення цивільно-правового спору та налагодження взаєморозуміння між його сторонами, за якого вони за власною волею роблять спроби за допомогою медіатора виробити та ухвалити рішення, здатне якнайдаліше задовольнити інтереси обох сторін спору, тобто вирішити його [5, с. 154].

Загалом такий підхід також є вдалим і охоплює більшість характерних ознак медіації, що відрізняють її від інших способів вирішення спорів. Водночас навряд чи це визначення може бути охарактеризовано як визначення саме цивільно-правової медіації.

Не можна залишити поза увагою також поняття медіації, яке міститься в Директиві № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах розкриває поняття посередництва, вказуючи, що це «організований процес, яку б назву він не мав, у якому дві або більше сторін намагаються добровільно досягнути вирішення свого спору за допомогою посередника» [6].

Ознаками медіації є: по-перше, мета медіації – вирішення спору та розв'язання конфлікту. По-друге, досягнення зазначеної мети відбувається за участі незалежної третьої нейтральної особи – медіатора.

Законодавче визначення медіації сьогодні міститься лише у Наказі Міністерства соціальної політики України від 3 вересня 2012 року № 537 «Про затвердження Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати»: «посередництво (медіація) – допомога у врегулюванні конфліктів; ведення переговорів; опрацювання шляхів та умов розв'язання конфлікту».

Проект Закону України «Про медіацію» №3665 пропонував визначити медіацію як «альтернативний (позасудовий) метод вирішення спорів, за допомогою якого дві або більше сторони спору намагаються в рамках структурованого процесу за участі медіатора досягти згоди для вирішення їх спору».

Наразі, у проекті Закону України «Про медіацію» №3665-1 міститься визначення медіації як позасудової процедури врегулювання конфлікту (спору) шляхом переговорів за допомогою одного або декількох посередників (медіаторів) [8].

Позитивним моментом у визначенні медіації, що пропонується проектом Закону України про медіацію № 3665, є вказівка на місце медіації в системі вирішення спорів. Водночас сама редакція визначення потребує редагування. Зокрема, це стосується визначення медіації як способу, а не методу вирішення спору.

Отже, медіація – це самостійний альтернативний спосіб вирішення цивільно-правових спорів за допомогою незалежної особи – медіатора.

1. Новий тлумачний словник української мови: в 4 т. /уклад. В.В. Яроменко, О. М. Сліпушко. К.: Аконіт. 1998. Т.3. 928 с.

2. Самохвалов В. Медіація як інститут відносного й примирного правосуддя. Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні: матеріали II Львів. міжнар. форуму (Львів, 26–29.05.2009) /відп. за вип. І. І. Дутка. Львів: Львів. держ. ін-т новіт. технологій та управління ім. В. Чорновола. 2009. С. 175–178.

3. Бондаренко-Зелінська Н. Медіація: можливість запровадження в цивільному процесі України. Перспективи застосування альтернативних способів вирішення спорів (ADR) в Україні: матеріали II Львів. міжнар. форуму (Львів, 26–29.05.2009) /відп. за вип. І. І. Дутка. Львів: Львів.

держ. ін-т новіт. технологій та управління ім. В. Чорновола. 2009. С. 179–182.

4. Директива № 2008/52/ЄС Європейського парламенту і Ради про деякі аспекти посередництва (медіації) в цивільних та комерційних справах від 21.05.2008. URL : http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/994_a95.

5. Проект Закону України про медіацію [рестрац. номер 3665 від 17.12.2015] URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57463.

6. Проект Закону України про медіацію [ресстрац. номер 3665-1 від 29.12.2015] URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=57620.

7. Наказ Міністерства соціальної політики України від 03.09.2012 № 537 «Про затвердження Переліку соціальних послуг, що надаються особам, які перебувають у складних життєвих обставинах і не можуть самостійно їх подолати». URL: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/z1614-12>.

Варвара АНТОНЮК

курсант факультету
підготовки фахівців для органів
досудового розслідування
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:

І.О. Каширіна

викладач кафедри
українознавства та іноземних мов
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

МЕДІАЦІЯ ЯК СПОСІБ ВИРІШЕННЯ КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЙ

Однією з найвідоміших форм для вирішення суперечок у сучасному суспільстві є медіація. Під медіацією розуміють процес вирішення конфлікту за допомогою залучення третьої сторони, яка є авторитетною, та незацікавленою для учасників спору.

У світі процеси пізнання, подолання, прийняття супроводжуються різноманітними конфліктними ситуаціями. Для вирішення конфліктів і суперечок у суспільному житті ми, не підозрюючи своєї участі, часто виступаємо медіаторами до оточуючих. Особистісні якості людини, її світогляд, толерантне ставлення до оточуючих впливають на успіх медіатора. Кожна людина розвиває ці якості більшою чи меншою мірою. Накопичуючи свій власний життєвий досвід, різне відношення та прийняття миру, кожна особистість має виняткову думку на реалії, що відбуваються у суспільстві.

У будь-якому розвиненому суспільстві конфлікти неминучі. Проте, переважно конфлікт, суперечка має деструктивний характер. У подібних випадках сторони, залучені до конфліктної ситуації, не бачачи іншого виходу, вдаються до допомоги правосуддя, явно займаючи позиції і позбавляючи один одного можливості бути почутими і понятими, і, як наслідок, це наводить до нових образ та віддаляє сторони від справжнього вирішення проблеми [1, с. 143-146].

Медіація дозволяє всім учасникам вийти з конфлікту переможцем за відсутності переможених. Тим часом, кожен, хто бере участь у медіації, може набути досвіду ефективного спілкування, що сприяє вдосконаленню та розвитку особистості. Також медіація дозволяє не тільки заощадити фінанси і час, але ще емоційні ресурси. Процес медіації повною мірою працює з емоційною стороною спору, що є необхідним та корисним для вироблення компромісу та допомагає подолати психологічні травми.

Медіація у всьому світі є однією з найпопулярніших форм урегулювання суперечок. За визначенням ліги медіаторів, медіацією називаються переговори за обов'язкової участі нейтральної, третьої сторони, яка докладає всіх зусиль і зацікавлена в тому, щоб кожна з них сторін вирішила конфлікт чи суперечку з максимальною вигодою для себе. Медіація дозволяє уникнути втрати часу в судових розглядах, від додаткових і непередбачуваних витрат процес медіації є приватним і конфіденційним [2, с. 319-322].